

gedood wordt — het gewichtige verschil tussen bestaand leven en potentieel leven laat ik hier buiten beschouwing — een totaal andere is in het geval van abortus dan wanneer het om oorlogshandelingen gaat. Doden in een oorlogshandeling geschiedt om een heel ander probleem op te lossen dan doden door middel van de medische ingreep die abortus provocatus heet.

Niet te vergelijken

Consistent gedrag veronderstelt vergelijkbare probleem-situaties. Van vergelijkbaarheid is geen sprake. Niet consistent handelen — in de zin waarin de opstellers dat bedoelen — maakt dus niet ongeloofwaardig.

De opstellers maken een gangbare fout, die meestal geformuleerd wordt in termen als: structurele problemen kunnen niet met regels uit de persoonlijke ethiek opgelost worden, of: vraagstukken op het terrein van de macro-ethiek hebben andere antwoorden nodig dan die welke op het gebied van de micro-ethiek gelden. En omgekeerd. Voorbeelden (die voor het grijpen liggen) zijn: conflicten tussen volken of rassen kunnen niet worden opgelost door een beroep te doen op een der beide partijen zijn aanspraken op te geven of van zijn belangen af te zien; de honger in de arme landen wordt niet opgeheven door er eten heen te brengen enz.

Wij beginnen in de ethiek niet bij de principes of de regels om van daaruit voort te schrijden naar de concrete problemen; dan gebeurt gemakkelijk wat in de oproep gebeurt: een principe wordt geproclameerd maar niet een probleem opgelost. De omgekeerde weg brengt verder: ethiek moet beginnen met de vraag welk probleem opgelost moet worden — bij voorbeeld het probleem dat een vrouw tegen haar zin zwanger is geworden; of dat de bewapeningswedloop uit de hand is gelopen — en vervolgens zijn aandeel leveren in het be- raad, dat over de oplossing van het gegeven probleem wordt gevoerd.

De heer Roethof aan het woord tijdens het abortusdebat. Links van hem mevr. Veder-Smit en de heer Lamberts, rechts mevr. Van Leeuwen

Mug en kemel

In mijn laatste punt van kritiek neem ik een ogenblik aan dat het inderdaad bij abortus enerzijds en bewapening enz. anderzijds om vergelijkbare probleemsituaties gaat. Dat is weliswaar niet het geval, maar ik ga voor een ogenblik ervan uit, dat het wel zo is, en kan dat des te gerader doen, omdat de opstellers zelf in elk geval daarvan uitgaan. De oproep kan als volgt worden geparafraseerd: wij hebben in onze kring dikwijls erop gewezen dat wie tegen abortus is, ook wel eens aan oorlog en bewapening mag denken; nu vragen we aan al die anti-bewapeningsmensen uit andere kringen, of het niet tijd wordt dat zij, als het hun tenminste ernst is met de eerbied voor het leven, aan abortus gaan denken. Welnu, dit argument om het ontwerp Gardeniers-Van Leeuwen te steunen, laat zich ook in termen van mug en kemel, respectievelijk van kleine en grote zonde weergeven.

Als we de oproep van deze kant bena-

deren, blijkt zij niet minder problematisch te zijn. Dat wordt ons duidelijk als we hem naast de tekst van de mug en de kemel leggen. Deze laatste stamt uit Jezus' mond en luidt: „Gij blinde wegwijzers, die de mug uitzift maar de kemel doorzwelgt” (Mat. 23:24). Inderdaad heeft Jezus hier het verschil tussen de grote en de kleine zonde op het oog: een mug wordt uit de wijn gezeefd opdat men zich niet per ongeluk zou verontreinigen door een onrein dier in te slikken, maar een kameel wordt — om zo te zeggen — doorgeslikt. Wat Jezus de schriftgeleerden en farizeeën van zijn dagen verwijt, is dat ze zich toeleggen op de bestrijding van kleine zonden en „het gewichtigste van de wet” verwaarlozen: het oordeel, de barmhartigheid en de trouw. Dat bezorgt hun het zo striemende oordeel dat ze mensen geworden zijn die de mug uitziftten, maar de kemel doorzwelgen.

Omkering?

Het lijkt mij mogelijk dat we deze uit-